

Briuselis, 2014 09 05
COM(2014) 554 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl 2008 m. lapkričio 28 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2008/919/TVR, iš dalies keičiančio Pamatinį sprendimą 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu, įgyvendinimo

{SWD(2014) 270 final}

TURINYS

1.	Įvadas	3
1.1.	Pagrindiniai faktai	3
1.2.	Pagrindiniai 2008 m. pamatinio sprendimo elementai ir tikslas	3
1.3.	Įgyvendinimo ataskaitos aprėptis	4
2.	Perkėlimas į valstybių narių nacionalinę teisę	5
2.1.	Naujųjų veikų – viešo kurstymo, verbavimo ir teroristų rengimo – kriminalizavimas	5
2.1.1.	Viešas kurstymas.....	5
2.1.2.	Verbavimas teroristinei veiklai	6
2.1.3.	Teroristų rengimas	7
2.2.	Susijusios nusikalstamos veikos	9
2.2.1.	Bendrininkavimas	9
2.2.2.	Pasikėsėjimas	9
2.3.	Bausmės fiziniams asmenims	9
3.	Baigiamosios pastabos	10

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl 2008 m. lapkričio 28 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2008/919/TVR, iš dalies keičiančio Pamatinį sprendimą 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu, įgyvendinimo

1. ĮVADAS

1.1. Pagrindiniai faktai

Pamatiniu sprendimu 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu (PS 2002¹) suteiktas pagrindas derinti baudžiamosios teisės nuostatas dėl teroristinių nusikaltimų. Reaguojant į besikeičiančias radikalėjimo, verbavimo ir terorizmo grėsmes, Pamatiniu sprendimu 2008/919/TVR (PS 2008²) buvo įvestos naujos nusikalstamos veikos: viešas kurstymas, verbavimas ir teroristų rengimas. Panašūs su teroristine veikla susiję nusikaltimai jau buvo įvesti 2005 m. Europos Tarybos konvencija dėl terorizmo prevencijos. Taip pat JT ragino valstybes ieškoti būdų ir priemonių kovoti su teroro aktų kurstymu ir terorizmo apraiškomis internete³.

Valstybės narės įgyvendinimo priemonės turėjo priimti ir apie jas pranešti iki 2010 m. gruodžio 9 d. Remdamasi šia informacija Komisija turėjo parengti ataskaitą. Taryba iki 2011 m. gruodžio 9 d. turėjo įvertinti, ar valstybės narės ėmėsi būtinų priemonių, kad įgyvendintų PS 2008. ⁴Nuo 2014 m. gruodžio 1 d. Komisija turės kompetenciją vertinti valstybių narių atitiktį ir prireikus pradėti pažeidimo nagrinėjimo procedūrą.

1.2. Pagrindiniai 2008 m. pamatinio sprendimo elementai ir tikslas

PS 2008 nustatytos trys naujos su teroristine veikla susijusios nusikalstamos veikos, t.y. viešas kurstymas įvykdyti teroristinį nusikaltimą, verbavimas teroristinei veiklai ir teroristų rengimas⁵. Reikalaujama, kad valstybės narės kriminalizuotų bendrininkavimą vykdant naująsias nusikalstamas veikas⁶. Kriminalizuoti kėsiniamsi užverbuoti ir rengti teroristus nėra privaloma⁷.

PS 2008 siekiama mažinti idėjų ir medžiagos, galinčių kurstyti žmones vykdyti teroristinius išpuolius, sklaidą⁸ ir pritaikyti esamus teisės aktus prie pasikeitusio terorizmo aktyvistų ir rėmėjų *modus operandi*. Tarp pokyčių – visų pirma struktūrizuotų ir hierarchiškų grupių pakeitimas pusiau autonominiėmis grupėmis ar pavieniui veikiančiais asmenimis bei vis

¹ OL L 164, 2002 6 22, p. 3-7.

² OL L 330, 2008 12 09, p. 21-23.

³ Žr. JT Saugumo Tarybos rezoliuciją 1624(2005), taip pat 2006 m. priimtą JT Pasaulinę strategiją prieš terorizmą.

⁴ Žr. PS 2008 3 straipsnio 1 ir 2 dalis.

⁵ Žr. PS 2008 1 straipsnio 1 dalį, kuria iš dalies keičiamas 3 straipsnis. Su teroristine veikla susijusios veikos pagal PS 2002 3 straipsnio apibrėžtį apėmė tik vagystę sunkinančiomis aplinkybėmis, turto prievartavimą ir netikrų administracinių dokumentų gamybą, siekiant vykdyti teroristines veikas. Naujosios veikos buvo įtrauktos į 3 straipsnio 1 dalies a–c punktus, o ankstesnės 3 straipsnio a–c punktuose išvardytos veikos perkeltos į 3 straipsnio 1 dalies d–f punktus.

⁶ Žr. PS 2008 1 straipsnio 2 dalį, kuria iš dalies keičiamas PS 2002 4 straipsnis (įvedama PS 2002 4 straipsnio 1 dalis).

⁷ Žr. PS 2008 1 straipsnio 2 dalį, kuria iš dalies keičiamas PS 2002 4 straipsnis (įvedama PS 2002 4 straipsnio 4 dalis).

⁸ Žr. PS 2008 7 konstatuojamąją dalį.

dažnesnis interneto naudojimas siekiant įkvėpti, sutelkti, mokyti ir rengti vietos teroristų tinklus ir asmenis⁹. Esamos PS 2002 įgyvendinimo nuostatos buvo laikomos nepakankamomis, nes toks elgesys kaip viešas kurstančių pareiškimų paskelbimas, nepaskatinęs konkretaus asmens įvykdyti teroristinį nusikaltimą, viešas pareiškimų, raginančių žmones tapti teroristais, paskelbimas nenurodant konkrečios teroristinės veikos, arba terorizmo žinių, neskirtų konkrečios teroristų grupės veiklai paremti, paskelbimas internete nebūtinai buvo kriminalizuojami. PS 2008 buvo skirtas šiai spragai užpildyti, teisėsaugai stiprinti ir policijos bei teismų bendradarbiavimui gerinti.

PS 2008 2 straipsnyje patikslinama, kad juo iš valstybių narių nereikalaujama imtis priemonių, prieštaraujančių, be kita ko, pagrindiniams su saviraiškos laisve susijusiems principams. 3 straipsnio 1 dalyje valstybėms narėms primenama būtinybė užtikrinti kriminalizavimo proporcingumą siekiamiems teisėtiems ir demokratinėje visuomenėje reikalingiems tikslams, išvengiant bet kokios formos savivalės ir diskriminavimo. Šiose nuostatose atsispindi Europos Tarybos konvencijos 12 straipsnyje nustatytos apsaugos priemonės. Be to, nesiekama, kad naujosios veikos apimtų medžiagos skleidimą moksliniais, akademiniais ar atskaitomybės tikslais ar poleminių ar prieštaringų nuomonių reiškimą viešuose debatuose sudėtingais politiniais klausimais, kurių garantuoja teisė į saviraiškos laisvę.

1.3. Įgyvendinimo ataskaitos aprėptis

Šioje ataskaitoje pateikiamas apibūdinimas ir analizė daugiausia pagrįsti valstybių narių pateikta informacija, papildyta viešai prieinama informacija ir išorės tyrimo išvadomis.

Ataskaitoje pagrindinis dėmesys skiriamas priemonėms, kurių valstybės narės lig šiol ėmėsi naujosios veikoms įgyvendinti, įskaitant susijusias veikas ir atitinkamas bausmes¹⁰. Joje vertinama, ar valstybės narės per nustatytą laiką įgyvendino PS 2008, ar jos vykdo aiškumo ir teisinio tikrumo reikalavimus ir ar pasiekė PS 2008 tikslus. Sėkmingo patraukimo baudžiamojon atsakomybėn už šias veikas mastas ir potencialas taip pat priklauso nuo teisingo (nepakeistų) PS 2002 esančių nuostatų įgyvendinimo. Nors šia ataskaita nėra (iš naujo) vertinama atitiktis šioms nuostatoms¹¹, ja vis dėlto atkreipiamas dėmesys į ankstesnių įgyvendinimo ataskaitų išvadas ir jose nurodytus trūkumus¹². Nepašalinus šių trūkumų jie turės poveikį naujųjų veikų – viešo kurstymo, verbavimo ir teroristų rengimo – taikymo sričiai.

⁹ Žr. visų pirma PS 2008 4 ir 5 konstatuojamąsias dalis. Taip pat žr. Europolo paskelbtą naujausią 2014 m. Europos Sąjungos ataskaitą dėl terorizmo padėties ir tendencijų, kurioje *inter alia* atkreipiamas dėmesys į interneto ir socialinės žiniasklaidos priemonių naudojimą planuojant, finansuojant, verbuojant, palaikant ryšius, mokant, rengiant ir skleidžiant propagandą, kuri, manoma, prisidėjo prie ES piliečių (savi)radikalizacijos.

¹⁰ Taip pat žr. PS 2008 11 konstatuojamąją dalį.

¹¹ Daugumoje atvejų valstybės narės pateikė tik informaciją, būtiną atitikčiai iš dalies pakeistiems pamatinio sprendimo 3 ir 4 straipsniams įvertinti.

¹² Žr. 2004 m. birželio 8 d. pirmąją įgyvendinimo ataskaitą (COM(2004) 409 galutinė ir SEC(2004) 688) ir 2007 m. lapkričio 6 d. antrąją įgyvendinimo ataskaitą (COM(2007) 681 galutinė ir SEC(2007) 1463). Iš šių įgyvendinimo ataskaitų matyti, kad esama nuostatų, susijusių su pagrindinėmis teroristinėmis veikomis (žr. PS 2002 1 straipsnį), juridinių asmenų atsakomybe (žr. PS 2002 7 ir 8 straipsnį), taip pat jurisdikcijos taisyklėmis (žr. PS 2002 9 ir 10 straipsnius), įgyvendinimo trūkumų.

2. PERKĖLIMAS Į VALSTYBIŲ NARIŲ NACIONALINĘ TEISĘ

2.1. Naujųjų veikų – viešo kurstymo, verbavimo ir teroristų rengimo – kriminalizavimas

Dauguma valstybių narių kriminalizavo viešą kurstymą, verbavimą ir teroristų rengimą, nors kai kuriais atvejais šių nuostatų taikymo sritis ir siauresnė nei siekta PS 2008.

Dauguma valstybių narių turėjo priimti konkrečių nuostatų, nes rengimasis ar su rengimusi susijęs nusikalstamas elgesys nebuvo aiškiai kriminalizuoti ir jų neapėmė bendros su dalyvavimu ir kėsinimusi susijusios nuostatos. Priėmus 2005 m. Europos Tarybos konvenciją dėl terorizmo prevencijos kai kurios valstybės narės (**DK, EE, IT, LV, MT, FI ir UK**) jau buvo priėmusios priemonių trims naujosioms veikoms kriminalizuoti).¹³ Kad aptariamus veiksmus apims esamos bendros nuostatos, pareiškė vos kelios valstybės narės.

Dauguma valstybių narių PS 2008 perkėlė iš dalies pakeisdamos baudžiamojo kodekso nuostatas arba jas papildydamos, o mažesnis skaičius valstybių priėmė arba iš dalies pakeitė specialius kovos su terorizmu teisės aktus (**IE, CY, PT, RO, SE, UK**) arba pasiklioė tokiais teisės aktais, pvz., 1881 m. Spaudos įstatymu (**FR**).¹⁴

Tik nedaugelis valstybių narių, kurios turėjo priimti naujas priemones, tai padarė per nustatytą laiką (**DE, ES, CY, NL, SI, SK, SE**). Likusios valstybės narės PS 2008 perkėlė tik 2011 m. (**BG, CZ, AT, PL, PT**), 2012 m. (**FR, LU, RO**) arba 2013 m. (**BE, HR, LT, HU**). Dvi valstybės narės (**IE, EL**) būtinų teisės aktų dar nepriėmė¹⁵.

2.1.1. Viešas kurstymas

PS 2002 3 straipsnio 1 dalies a papunktyje su pakeitimais viešas kurstymas apibrėžiamas kaip *viešas pareiškimo paskelbimas arba kitoks visuomenės informavimas, siekiant paraginti įvykdyti vieną iš 1 straipsnio 1 dalies a–h punktuose išvardytų nusikalstamų veikų, jeigu dėl tokių veiksmų, neatsižvelgiant į tai, ar jais tiesiogiai propaguojami teroristiniai nusikaltimai, kyla pavojus, kad gali būti įvykdyta viena ar keletas tokių nusikalstamų veikų.*

Mažiau nei pusė valstybių narių priėmė konkrečių nuostatų, kuriomis aiškiai kriminalizuojamas viešas pareiškimų skelbimas siekiant kurstyti teroristines veikas, labai artimų PS 2008 redakcijai (**BE, DE, IE, ES, HR, CY, LU, RO, SI, FI, UK**). Likusios valstybės narės nutarė kliautis nuostatomis, kuriomis plačiau kriminalizuojamas „provokavimas“ (**BG, DK, MT, PL, PT, SK, SE**), „kurstymas“ (**EE, FR, IT, LV, LT, HU**) arba sąlygų sudarymas arba parama teroristinėms veikoms (**CZ, NL, AT, PL**).

¹³ Konvenciją pasirašė visos valstybės narės (išskyrus **CZ**). Keletas valstybių narių jos dar neratifikavo (**BE, CZ, IE, EL, IT, LT, MT, PT, UK**).

¹⁴ Išsami valstybių narių priimtų teisėkūros priemonių apžvalga pateikiama Komisijos tarnybų darbinio dokumento (SWD(2014)xxx) 1 lentelėje.

¹⁵ Airijos Vyriausybė pateikė 2012 m. įstatymo projektą dėl Baudžiamosios teisenos (teroristinių veikų) įstatymo pakeitimo ir pranešė Komisijai apie numatomą jo pateikimą Parlamentui. Aprašymas šioje ataskaitoje grindžiamas tuo projektu. Graikijos Vyriausybė Komisijai pranešė apie įstatymo projekto, pavadinto „Europos konvencijos dėl terorizmo prevencijos ir Protokolo, kuriuo iš dalies keičiama Europos konvencija dėl kovos su terorizmu, ir susijusių teisės aktų ratifikavimas“, rengimą, tačiau šio projekto nepateikė.

Remiantis bendromis su viešu kurstymu ar provokavimu susijusiomis nuostatomis, o ne pačiu ketinimu kurstyti teroristines veikas, kaip reikalaujama PS 2008, kyla pavojus kriminalizuoti tik „tiesioginį kurstymą“¹⁶, o ne „netiesioginį kurstymą“, kuris tik sukelia vienos ar daugiau veikų padarymo riziką (**BG, EE, FR**, kur ši nuostata aiškiai siejama tik su tiesioginiu kurstymu, **IT, LT, HU, MT**). Vis dėlto galima būtų apimti ir netiesioginį kurstymą, jei nacionalinėmis nuostatomis būtų iš tikrųjų apimamas rengimasis ar elgesys, kuriuo siekiama sudaryti sąlygas (kaip, atrodo, yra **CZ, EE, NL, AT, PL, PT**), kriminalizuojamas elgesys, dėl kurio tik kyla pavojus, kad bus padaryta teroristinė veika (kaip, atrodo, yra **LV, AT, SK**) nepriklausomai nuo teroristinių veikų, kurios padaromos arba kurias kėsinamasi padaryti (**CZ, SE**) arba šios nuostatos nacionaliniai teismai taikytų elgesiui, kurį galima kvalifikuoti kaip netiesioginį kurstymą (kaip, atrodo, yra **DK**).

Kai kurios valstybės narės aiškiai teigia, kad už viešą kurstymą baudžiama nepriklausomai nuo to, ar asmuo faktiškai buvo paskatintas (pvz., **UK**) ir nuo to, ar teroristinė veika faktiškai padaryta (pvz., **IE, CY, LU**), taip pat tais atvejais, kai šis elgesys paskatina teroristines veikas apskritai (**UK**).

Kai kurios valstybės narės kriminalizavo ne tik kurstymą padaryti teroristines veikas, bet ir kurstymą rengtis tokioms veikoms ar jas inicijuoti (**UK**) arba kurstymą rengti teroristus ar būti rengiamam terorizmui (**RO**). Kai kurios valstybės narės baudžiamąją atsakomybę nustatė ne tik už terorizmo propagandai skirtos medžiagos skleidimą, bet ir už jos įgijimą ar turėjimą (**DE, UK**). Nors dauguma valstybių narių kriminalizavo tik tyčines veikas, mažiausiai vienoje valstybėje narėje taip pat kriminalizuotas neatsargus elgesys (**UK**). Galiausiai keletas valstybių narių įvedė konkretesnes nusikalstamas veikas, kaip antai viešą terorizmo propagandos skleidimą, taip pat terorizmo skatinimo veiką (**UK**), viešą terorizmo šlovinimą, rėmimą ar pritarimą terorizmui (**DK, ES, LT, AT, SI, SK**) ar terorizmo aukų žeminimą ir niekinimą (**ES, LT**). Kita vertus, kai kuriais atvejais apimamos ne visos teroristinės veikos, išvardytos PS 2002 1 straipsnyje (**DE**).

2.1.2. *Verbavimas teroristinei veiklai*

Verbavimas teroristinei veiklai 3 straipsnio 1 dalies b punkte apibrėžiamas kaip *kito asmens skatinimas įvykdyti vieną iš 1 straipsnio 1 dalies a–h punktuose arba 2 straipsnio 2 dalyje išvardytų nusikalstamų veikų*.

Dauguma valstybių narių priėmė konkrečias nuostatas, kuriomis kriminalizuojamas kito asmens raginimas įvykdyti teroristinę veiką ir dalyvauti teroristinės grupės veikloje. Verbavimas teroristinėms veikoms vykdyti (kaip apibrėžta PS 2002 1 straipsnyje) ir verbavimas į teroristų grupę (kaip apibrėžta PS 2002 2 straipsnyje) yra tos pačios nuostatos dalis beveik pusėje valstybių narių (**BE, CZ, DK, ES, HR, LT, LU, HU, NL, SI, FI**). Keletas kitų valstybių narių įvedė atskiras nuostatas abiem verbavimo formoms (**DE, FR, AT, UK**). Kai kuriose valstybėse narėse, atrodo, baudžiama tik už verbavimą teroristinėms veikoms vykdyti, bet ne už verbavimą dalyvauti teroristinių grupių veikloje, kaip apibrėžta PS 2002 2 straipsnio 2 dalyje (**BG, EE, IE, MT, PT, RO, SK, SE**, o **CY** ir **LV** abejotina, ar nuoroda į teroro aktus taip pat apima dalyvavimą teroristinėje grupėje).

¹⁶ „Tiesioginis kurstymas“ apibūdina atvejus, kai dėl kurstymo asmuo padarė ar bent kėsinosi padaryti teroristinę veiką, ir kai kurstymas buvo susijęs su konkrečia teroristine veika.

Iš valstybių narių, įvedusių naujas konkrečias nuostatas naujosioms veikoms apimti, tik keletas verbavimui apibrėžti pavartojo raginimo sąvoką (**HR, LU, SK** „prašyti“, **MT**: „raginti“ arba „verbuoti“). Atrodo, kad dauguma valstybių narių pasirinko „verbavimo“ sąvoką (**BE, BG, DE, EE, IE, IT, ES, LV, LT, MT**: „raginti“ arba „verbuoti“, **PT, RO, SI**: „įtraukti“, **FI**) arba kitas sąvokas, kaip antai „siekti įtraukti“ (**SE**), „kurstyti“ ir „provokuoti“ (**NL**), „inicijuoti“ (**HU**) arba „skatinti“ (**CY**). Kai kuriose valstybėse narėse buvo argumentuojama, kad sąvoka „verbuoti“ reiškia tam tikrą planą arba būtiniausią institucinę sistemą, į kurią turėtų įsijungti verbuojamasis (**PT**). Tai galėtų sukelti abejonių, ar pavieniui veikiančio asmens skatinimas vykdyti teroro aktus iš tiesų pagal nacionalines nuostatas kriminalizuotas.

Dauguma valstybių narių verbavimą (ar jo sinonimus) apibrėžia bendromis frazėmis, tačiau kelios iš jų tiksliau nurodo elgesį, už kurį baudžiama (**FR** apibrėžtyje minimas dovanų ar kitokios naudos siūlymas, siekiant pagrasinti asmeniui ar daryti jam spaudimą, kad įvykdytų teroristinę veiką). Tai gali nepagrįstai susiaurinti nuostatos taikymo sritį, nes tada ji galėtų neapimti atvejų, kai asmuo skatinamas kitokiais būdais.

Tik nedaug valstybių narių aiškiai teigia, kad už verbavimą baudžiama net tada, kai asmuo įvykdyti teroristinę veiką nesutinka (**CY, LU**).

Kai kurios valstybės narės nurodo esamas ar bendrąsias nuostatas, apimančias įvairias dalyvavimo teroristinėje veikoje formas (pvz., **CZ, AT**), sąlygų teroristinei veikai sudarymas (pvz., **PL**), parama teroristinei grupei (pvz., **CZ, DE, AT**), kurstymas įvykdyti teroristines veikas ar priklausyti uždraustai grupei (pvz., **UK**), kėsinimasis dalyvauti, sąmokslas (**DE, FR**: *association de malfaiteurs*) arba kitokia rengimosi veikla (pvz., **HU, UK**). Yra potencialus pavojus, kad su teroristinių organizacijų rėmimu arba dalyvavimu sąmokslu susijusios nuostatos neapims pavieniui veikiančių asmenų verbavimo (pvz., **CZ, DE, FR, UK**). Jei toks elgesys nebus kriminalizuojamas jokia kita nuostata, tai gali kelti susirūpinimą. Abejonių gali kilti ir dėl pasikliovimo bendromis nuostatomis, jei neaišku, ar faktiškai kriminalizuojamos su rengimusi susijusios nusikalstamos veikos. Tai priklausys nuo tokių sąvokų, kaip sąlygų teroristinėms veikoms sudarymas arba rengimosi teroristinėms veikoms veiksmai, aiškinimo ir taikymo.

Nors kai kuriais atvejais atrodo, kad verbavimas neapima visų PS 2002 1 straipsnio 1 dalies a–h punktuose išvardytų veikų (**IT**), kitos valstybės narės kriminalizavo ne tik verbavimą teroristinei veikai daryti, bet ir verbavimą sudaryti sąlygas teroristinei veikai (**DK**), jai rengtis (**FI**) ar joje dalyvauti (**LT, SI, SK**). Kai kuriose valstybėse narėse verbavimo sąvoka apima ir terorizmo finansavimą (**DK**). Kai kuriose valstybėse narėse gali būti baudžiamas bet kuris asmuo, kuris žino, kad jo veikla skatina teroristines veikas (**FI**). Galiausiai kai kurios šalys taip pat kriminalizavo leidimąsi būti užverbuotam (pvz., **DK**).

2.1.3. Teroristų rengimas

3 straipsnio 1 dalies c papunktyje su pakeitimais teroristų rengimas apibrėžtas kaip *mokymas pasigaminti arba naudoti sprogmenis, šaunamuosius ar kitus ginklus, kenksmingas arba pavojingas medžiagas arba taikyti kitus specialius metodus ar būdus, siekiant įvykdyti vieną iš 1 straipsnio 1 dalies a–h punktuose išvardytų nusikalstamų veikų ir žinant, kad formuojamus gebėjimus ketinama pasitelkti šiam tikslui.*

Dauguma valstybių narių priėmė konkrečias nuostatas, kuriomis aiškiai kriminalizuotas metodų ir technikos mokymas turint tikslą vykdyti teroristines veikas, ir kurios suformuluotos labai panašiai kaip PS 2008 redakcijoje (**BE, DE, IE, HR, IT, CY, LU, MT, AT, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK**).

Kai kurios valstybės narės bendresniais žodžiais nurodo „rengimą įvykdyti teroristinę veiką“ (**BG, DK, EE, ES, LV**) arba „informacijos, žinių ar įgūdžių teikimą, kad būtų įvykdyta teroristinė veika“ (**LT, NL**), neminėdamos konkrečių PS 2008 3 straipsnyje nurodytų įgūdžių (nors kai kuriais atvejais atrodo, kad papildomų paaiškinimų pateikiama įstatymo paaiškinime; pvz., **DK**).

Kai valstybės narės kliaujasi esamomis bendromis nuostatomis dėl dalyvavimo teroristinėse veikose, rengimosi, sąlygų sudarymo ar paramos joms (**CZ, HU, PL**), nėra aišku, ar nacionalinė teisė nustato baudžiamąją atsakomybę už rengimą tais atvejais, kai neįvykdyta jokia teroristinė veika ar nepasikėsinta ją įvykdyti. Tai galiausiai priklausys nuo šių sąvokų aiškinimo ir taikymo nacionalinėje teisėje. Be to, neaišku, ar sąmokslas sąvoka (pvz., *association de malfaiteurs* **FR**) apima paprasčiausią mokymo medžiagos skleidimą nesant nustatytų ryšių su teroristine grupe.

Dauguma valstybių narių kriminalizavo ir mokymą, ir rengimą (pvz., **BE, DK** taip pat nurodo „instruktavimą“, **IE, IT, MT, AT, PT, RO, UK**), o kai kurios kitos nurodo tik treniravimą (**BG, EE, ES, LV, FI**) arba kokios nors formos instruktavimą (**DE, HR** ir **CY**: „vadovavimą“ **LU, NL**: „informacijos teikimą“ ir „mokymą“ **SI, SK**: „žinių teikimą“, **SE**). Nors „rengimo“ sąvoka gali būti suprantama kaip tam tikros rūšies rengėjo ir rengiamojo santykiai, „instruktavimas“ apima ir informacijos savarankiškam mokymuisi skleidimą (pvz., **IT, AT**).

Kai kuriose nacionalinėse nuostatose pateikiami papildomi paaiškinimai, pavyzdžiui, kad už rengimą baudžiama, jei jis skirtas vienam ar daugiau konkrečių asmenų (**BG, UK**), arba apskritai (**UK**), arba kad šie įgūdžiai gali būti panaudoti jau konkrečiai nurodytiems terorizmo aktams arba teroristinėms veikoms apskritai (**UK**) arba kad už rengimą baudžiama net jei rengiamasis teroristinio išpuolio neįvykdo ar jame nedalyvauja (**DK, LU**).

Paprastai tam, kad veiksmai būtų laikomi nusikalstama veika, būtina tyčia, tačiau kai kuriose valstybėse narėse pakanka žinojimo, kad įvykdytu rengimu žmonės buvo skatinami vykdyti teroristines veikas (**FI**), arba neatsargumo (**UK**) dalyvavimo rengimo stovyklose atžvilgiu. Kitais atvejais, atrodo, būtina tyčia preziumuojama, ir pareiga įrodyti, kad mokymų ar rengimo teikimas ar priėmimas buvo teisėti, tenka kaltinamajam (**IE, UK**).

Nors kai kuriose valstybėse narėse teroristinės veikos, kurioms yra rengiama, neapima visų PS 2002 1 straipsnio 1 dalyje išvardytų veikų (pvz., **DE, IT**), kitos valstybės narės šiuos reikalavimus viršija, pavyzdžiui, numatydamos, kad rengimas kriminalizuojamas ir terorizmo finansavimo atveju (**DK**) arba kai šie įgūdžiai skirti teroristinei organizacijai (**CY**). Kai kuriose valstybėse narėse už rengimą baudžiama ne tik tada, kai jis vykdomas siekiant padaryti teroristinę veiką, bet ir kai siekiama dalyvauti tokiuose aktuose (**SI**) arba daryti nusikaltimus, kurių tikslas – pasirengti teroristinėms veikoms arba sudaryti joms sąlygas (**NL, FI, UK**) arba padėti kitiems užsakyti arba parengti teroristines veikas (**UK**). Be to, keletas valstybių narių kriminalizavo mokymo ar rengimo priėmimą, dar vadinamą pasyviuoju

mokymu (**BE, DK, DE, IE, NL, AT, RO, UK**). Kai kurios valstybės narės priėmė papildomų konkrečių nuostatų, kuriomis kriminalizuotas dalyvavimas rengimo stovyklose (pvz., **UK**).

2.2. Susijusios nusikalstamos veikos

2.2.1. Bendrininkavimas

PS 2002 su pakeitimais 4 straipsnio 1 dalyje reikalaujama, kad valstybė narė imtųsi būtinų priemonių užtikrinti, jog už bendrininkavimą darant 3 straipsnyje apibrėžtas naujasias nusikalstamas veikas būtų baudžiama. Beveik visos valstybės narės kriminalizavo bendrininkavimą darant naujasias veikas. Daugumoje valstybių narių naujosioms veikoms automatiškai taikomos bendros nuostatos dėl bendrininkavimo. Tik **CY** atitinkamose nuostatose aiškiai nurodė, kad bendrininkavimas darant naujasias veikas nėra nusikalstama veika.

2.2.2. Pasikėsinimas

PS 2002 4 straipsnio 4 dalimi su pakeitimais valstybėms narėms suteikiama galimybė kriminalizuoti pasikėsinimą rengti teroristus arba verbuoti teroristinei veiklai. Daugumoje valstybių narių bendrosios taisyklės dėl kėsinimosi be jokių skirtumų ar išlygų taikomos visiems nusikaltimams ir veikoms, taigi ir naujosioms teroristinėms veikoms. Todėl dauguma valstybių narių kriminalizavo pasikėsinimą užverbuoti ar parengti teroristus ir pasikėsinimą viešai kurstyti (**BE, BG, CZ, EE, ES, HU, LV, LT, MT, NL, AT, PL**). Tačiau atrodo, kad kai kurių valstybių narių teismų praktikoje laikoma, jog bendrosios nuostatos dėl pasikėsinimo netaikytinos su rengimusi susijusioms veikoms (pvz., **IT**).

Kai kuriose valstybėse narėse už pasikėsinimą baudžiama tik sunkių nusikaltimų, nusikaltimų, už kuriuos numatomos tam tikros minimalios bausmės atveju, bet ne mažiau sunkių veikų atveju. Vienose valstybėse narėse visos trys naujosios veikos kvalifikuojamos kaip tokie nusikaltimai (**DK, HR, PT**), kitose taip nedaroma. Todėl už pasikėsinimą nėra baudžiama (**DE; SI** abejotina).

Kitose valstybėse narėse už pasikėsinimą baudžiama, tik jei tai konkrečiai numatyta. Kai kurios valstybės narės aiškiai kriminalizavo pasikėsinimą padaryti bet kurią iš trijų naujųjų veikų (**IE, SE, UK**). Kai kurios kriminalizavo tik pasikėsinimą rengti ir verbuoti asmenį terorizmo tikslams (**LU, SK, FI**), o kitos pasikėsinimo nekriminalizavo (**CY**: padaryta aiški baudžiamumo išimtis kėsinimuisi padaryti naujasias veikas, **RO**).

2.3. Bausmės fiziniams asmenims

Bausmių griežtumas valstybėse narėse labai skiriasi¹⁷. Mažiausia laisvės atėmimo bausmė siekia nuo mažiau kaip metų iki 20 metų. Lygiai taip pat didžiausia bausmė siekia nuo dvejų iki 25 metų arba įkalinimo iki gyvos galvos. Baudos gali būti taikomos kaip alternatyva laisvės atėmimui (**DK, DE, IE, LU, NL, UK**) arba būti taikomos papildomai (**BE, IE, FR, LU, UK**).

Daugiau nei pusė valstybių narių už visas tris naujasias veikas taiko tą pačią bausmę (**BE, BG, CZ, EE, IE, HR, LU, HU, MT, PL, SI, SK, SE**). Tose valstybėse narėse, kuriose už

¹⁷ Išsami taikomų bausmių apžvalga pateikiama Komisijos tarnybų darbinio dokumento 2 lentelėje.

šias tris veikas taikomos skirtingos bausmės, bausmės už viešą kurstymą apskritai švelnesnės nei už likusias dvi veikas **(DK, DE, ES, IT, CY, LV, LT, PT, RO, FI, UK)**.

Tose valstybėse narėse, kurios kriminalizavo leidimąsi būti užverbuotam arba rengimo ar instruktavimo priėmimą, taip pat verbavimą, rengimą ar instruktavimą, dažniausiai taikomos to paties diapazono bausmės **(DK, DE, IE, NL, AT)**. Kitais atvejais dalyvavimas rengime kriminalizuotas nustatant už jį švelnesnę bausmę nei už patį rengimą **(RO)**. Taip pat tose valstybėse narėse, kurios baudžiamąją atsakomybę nustatė ne tik už teroristinės propagandos skleidimą, bet ir už jos įgijimą ar turėjimą, už abi veikas taikomos tos pačios bausmės **(DE, UK)**. Kai terorizmo provokavimas ir gynimas arba šlovinimas vertinami skirtingai, vienos valstybės narės numatė švelnesnes bausmes už terorizmo gynimą **(DK, ES)**, o kitos valstybės narės taiko jam tokią pat bausmę **(DK, AT, SI, SK, UK)**. Tose valstybėse narėse, kurios kriminalizavo rengimą ir instruktavimą, dažniausiai tokia pati bausmė taikoma už abi veikas. Tačiau kitose valstybėse narėse bausmė už instruktavimą švelnesnė nei bausmė už rengimą **(AT)**. Kelios valstybės narės taiko skirtingas bausmes priklausomai nuo to, ar verbuojama teroristinės grupės vardu – tokiu atveju gali būti taikomos griežtesnės bausmės **(DK, HU, AT)**.

3. BAIGIAMOSIOS PASTABOS

Dauguma valstybių narių priėmė priemones, skirtas viešam kurstymui, verbavimui ir teroristų rengimui kriminalizuoti pagal PS 2008. Komisija pažymi, kad dvi valstybės narės **(IE ir EL)** dar neįgyvendino PS 2008, ir ragina jas toliau nedelsiant priimti būtinas teisėkūros priemones. Nors dauguma valstybių narių iš esmės vykdo PS 2008 reikalavimus, esama keleto potencialiai susirūpinimą keliančių klausimų, visų pirma dėl „netiesioginio kurstymo“ ir pavieniui veikiančių asmenų verbavimo kriminalizavimo pagal nacionalines nuostatas. Valstybės narės raginamos Komisijai pateikti papildomų paaiškinimų ir informacijos, kad ši galėtų papildyti vertinimą.

Diskusijos dėl prieš terorizmą nukreiptų teisės aktų poveikio pagrindinėms teisėms vyko daugiausia dėl PS 2002 įgyvendinimo priemonių priėmimo, ir kiek mažiau dėl naujųjų veikų¹⁸. Nors su pagrindinėmis teisėmis susiję klausimai gali atlikti tam tikrą vaidmenį aiškinant ir taikant nacionalines nuostatas, kuriomis nustatomos trys naujosios veikos, atrodo, kad būtinybės apriboti atitinkamų nacionalinės teisės nuostatų taikymo sritį¹⁹ dėl jų neatsirado.

Komisija pažymi, kad suinteresuotieji subjektai skatina prokurorus ir teisėjus aktyviau dalytis patirtimi ir praktika ir išvelgia poreikį sujungti teisėsaugos pastangas, pateikiant išsamesnį požiūrį, kuris turėtų apimti ir ankstyvąją radikalėjimo ir verbavimo teroristinei veiklai prevenciją.

¹⁸ Diskusijos, susijusios *inter alia* su šiais klausimais: teisinio tikrumo, sankcijų už pasirengimo pobūdžio veikas proporcingumo principo laikymosi ir potencialios saviraiškos laisvės ir viešo kurstymo veikos priešpriešos.

¹⁹ Savo pranešimuose Komisijai valstybės narės nepasinaudojo PS 2008 2 ar 3 straipsniu, kad apribotų naujųjų teroristinių veikų taikymo sritį, ir nenurodė susirūpinimo dėl pagrindinių teisių kaip priežasties neįgyvendinti naująsias veikas.

Komisija ragina valstybes nares stebėti ir vertinti, kaip baudžiamosios teisės nuostatos dėl terorizmo taikomos praktiškai. Tai darant turi būti atsižvelgiama į pagrindinių teisių apsaugą, taip pat į platesnį politinį požiūrį kovojant su radikalėjimu ir verbavimu teroristinei veiklai.

Komisija ir toliau stebės pamatinio sprendimo dėl terorizmo veiksmingumą ir poveikį.